

[نسخه های منزوی ۱۵۴۱؛ فهرستواره منزوی ۳۲۲/۶]

شناختن اندام های بسیط، در هفت باب؛ ۳. شناختن اندام های مرکب، در هفده باب؛ ۴. تشریح قوت ها، در پنج باب؛ ۵. شناختن درستی و بیماری به سبب و عرض و بیماری های شرکتی و مزاجی و بیماری های اندام های مرکب و غیر آن، در پنج باب؛ ۶. نبض، در بیست باب؛ ۷. دم زدن، در یک باب؛ ۸. تفسره، در بیست باب؛ ۹. شناختن تن درست و بیمار از احوال ثقل طعام، در هفت باب؛ ۱۰. شناختن حال ها از عرق، در پنج باب؛ ۱۱. احوال نفث، در پنج باب؛ ۱۲. شناختن احوالی که اندر تن پدید آید و هر یک به سبب حالی دیگر باشد طبیعی گر ناطیعی، در شانزده باب؛ ۱۳. اسباب احوال زادن و مردن، در شش باب؛ ۱۴. تقدمة المعرفة، شامل سه جزو؛ ۱۵. بحران، در هشت باب؛ ۱۶. حفظ الصحة، در شانزده باب؛ ۱۷. یاد کردن ادویه مفرد و یاد کردن طبع و فعل و منفعت و مضرت و خاصیت [آنها]، در سه بخش: بخش اول اندر داروهای غذایی به ترتیب حروف جمل، بخش دوم اندر داروهای حیوانی، بخش سوم اندر داروهای مطلق.

کتاب قراپادین، مشتمل بر بیست «باب»: ۱. شراب ها؛ ۲. لعوق ها؛ ۳. قرص ها؛ ۴. سفوفات؛ ۵. گوارش ها؛ ۶. اطرینفل ها؛ ۷. معجون ها؛ ۸. ایارجات؛ ۹. نقیعی ها و مطبوخ های مسهل؛ ۱۰. حب های مسهل و غیر مسهل؛ ۱۱. داروهای قی؛ ۱۲. داروهای غرغره که دماغ را پاک کند؛ ۱۳. سعوطات و مضمومات و بخورات و عطوسات و قطورات؛ ۱۴. طلی ها و ضمادها؛ ۱۵. نطول ها؛ ۱۶. روغن ها؛ ۱۷. مرهم ها؛ ۱۸. داروهای دهان و کام و زبان و ملازه و دندان؛ ۱۹. داروهای چشم؛ ۲۰. حقن ها و شیاف های مسهل و غیر مسهل.

قسم دوم: این قسمت که فی الواقع بخش چهارم کتاب است اختصاص دارد به نام و حد امراض و اسباب و علامات خاصه و مقدمات و چگونگی پدید آمدن هر بیماری و کیفیت انتقال و علاج آنها و مشتمل است بر بیست و پنج «گفتار»: ۱. بیماری های سر، در شش جزو؛ ۲. بیماری های چشم و علاج هر یک، در هشت باب؛ ۳. احوال گوش و شنوایی و علاج بیماری هایی که اندر آن افتد، در هفت باب؛ ۴. احوال بینی، در پنج باب؛ ۵. احوال دهان و زبان و لب و دندان و بیماری های آن، در سه جزو؛ ۶. احوال بیماری های حنجره و علاج خناق و ذبحه، در پنج باب؛ ۷. بیماری های آلت دم زدن، در هفت باب؛ ۸. احوال دل، در شش باب؛ ۹. احوال معده و مری، در بیست و دو باب؛ ۱۰. احوال بیماری جگر، در هشت باب؛ ۱۱. بیماری های سپرز، در سه باب؛ ۱۲. بیماری ها که از بیماری سپرز خیز، در دو جزو؛ ۱۳. انواع اسهال و سحج و زحیر، در هشت باب؛ ۱۴. بیماری های مقعد و شرح، در پنج باب؛ ۱۵. کرمان خرد و بزرگ که اندر روده تولد کند، در دو باب؛ ۱۶. درد و پیچیدن ناف و انواع قلنج، در سه باب؛ ۱۷. احوال گرده و مئانه و بیماری های آن، در شانزده باب؛ ۱۸. بیماری های مخصوص به مردان، در هشت باب؛ ۱۹. بیماری های مخصوص به زنان، در شش باب؛ ۲۰. [در]

۱. تهران: دانشگاه؛ شماره نسخه: ۳۴۲۹-ف

نسخه اصل: لیدن ۹۴ وارن 94 Warn؛ خط: نستعلیق، کا: حبیب الله اصفهانی، تا: ۹۴۸ق؛ ۲۱۴گ [فیلمها ف: ۲-۱۴۰]

۲. شیراز: خانقاه احمدیه؛ شماره نسخه: ۱۴۲

خط: نستعلیق، بی کا، تا: قرن ۱۲ و ۱۳؛ افتادگی: انجام [نشریه: ۵-۲۰۹]

۳. تهران: دانشگاه؛ شماره نسخه: ۹۲-ف

نسخه اصل: ایا صوفیا ش ۳۸۴۴؛ خط: نسخ، بی کا، بی تا؛ ۳۵۰گ، ۱۷ سطر [فیلمها ف: ۱-۱۴]

۴. تهران: دانشگاه؛ شماره نسخه: ۵۰۷۲-ف

نسخه اصل: لیدن 904 Or (۳: ۱۴ ش ۹۲۷)؛ بی کا، بی تا [فیلمها ف: ۳-۱۱۳]

۵. تهران: دانشگاه؛ شماره نسخه: ۱۰۷۲

آغاز: برابر

خط: تعلیق، بی کا، بی تا؛ مجدول، با سرلوح، نسخه با «عنوان سلطان سنجرین ملک شاه پادشاهی که مراکب او مناکب کواکب گردون بود ...» که آخرین عنوان فهرست است پس از چهار برگ بدینجا پایان می یابد: «وطشت زر بر گرفتند و آن مردمان از جمله منعمان» و چندان کم ندارد، علی محمد بن هادی حسینی سپاهانی دولت آبادی در شعبان ۱۳۱۷ نسخه را توسط یمین السلطان خرید؛ کاغذ: فرنگی، جلد: تیماج سرخ زرکوب دورو، ۱۸۵گ، ۱۷ سطر (۲۰×۹)، اندازه: ۲۵/۵×۱۵سم [ف: ۳-۶۵۰]

● الاغراض الطیبة و المباحث العلالیة = اغراض طبی

/ طب / فارسی

agrād-ut ṭibbīya wa mabāḥiṭ-ul a'lā'īya = aqrāz tebbī

جرجانی، اسماعیل بن حسن، ۴۳۴-۵۳۱ قمری

jorjānī, esmā'il ebn-e hasan (1043-1137)

وابسته به: ذخیره خوارزمشاهی؛ جرجانی، اسماعیل بن حسن (۴۳۴-۵۳۱)

اهدا به: اتسز پسر خوارزمشاه به دستور وزیرش ابومحمد صاحب بن محمد بخارانی

تاریخ تألیف: ۵۳۵ق

مؤلف از کتاب دیگر خویش ذخیره خوارزمشاهی در کمال سهولت لفظ و وضوح عبارت تلخیص کرده و در دو کتاب هر کدام منقسم به چندین گفتار و هر گفتار منقسم به چندین باب ترتیب داده است. نظامی عروضی این کتاب را از جمله متوسطات و جزو کتبی محسوب داشته که مطالعه آن بر عموم متعلمین علم طب واجب بوده است. (چهار مقاله، ص ۱۱۰، تهران ۱۳۳۳). تقسیمات کتاب اول، در هفده «گفتار»: ۱. یاد کردن حد طب و موضوع و منفعت آن و یاد کردن جزو علمی و عملی و یاد کردن ارکان و مزاج و اخلاط آن، در نوزده باب؛ ۲.

فهرستگان: نسخه های خطی ایران (نخا)؛ جلد چهارم؛ به کوشش مصطفی درایتی؛ تهران: سازمان